

Валентина Кирикилиця,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
ORCID ID 0000-0002-0663-7462

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті визначено найбільш дієві форми взаємодії викладача і студентів в умовах колективної навчальної діяльності. Особливу увагу приділено практичній реалізації таких форм взаємодії викладача і студентів як діалог, полілог, творча співпраця, індивідуальна робота, які сприяють розвитку активності, творчості, самостійності, культури дискусії студентів. Закцентовано увагу на важливості застосування цих форм у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Адже це допоможе не лише озброїти майбутніх спеціалістів сумою фундаментальних теоретичних знань, а й забезпечить набуття умінь практично застосовувати ці знання на практиці. Перспективами подальших досліджень визначено практичну перевірку вибору найбільш раціональних форм взаємодії викладача і студентів для кожної навчальної ситуації і пошук їх вдалого поєднання з різними методами і засобами навчання.

Ключові слова: *форми взаємодії, іноземна мова за професійним спрямуванням, колективне навчання, діалог, полілог, творча співпраця, індивідуальна робота.*

Постановка проблеми. Поглиблення політичних та соціально-економічних зв'язків України, розвиток інтеграційних процесів з країнами Європейського Союзу передбачає підвищення рівня володіння іноземними мовами громадянами нашої країни. Проблемі вивчення іноземних мов з урахуванням потреб майбутніх фахівців приділяють дедалі більше уваги у закладах вищої освіти України, адже іноземна мова стає важливим засобом професійного спілкування спеціалістів різних профілів. Знання іноземних мов сприяє реалізації таких напрямів професійної діяльності, як ознайомлення з новітніми технологіями, значущими інноваціями в галузі науки і техніки, підвищення рівня професійної компетентності фахівців.

Засвоєння значного обсягу навчального матеріалу під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням може бути досягнуто різними

шляхами. Оскільки йдеться про навчання практичного володіння різного виду мовленнєвої діяльності, то навчати цьому можна лише на основі практики, тобто більшу частину заняття мають практикуватися студенти, а не викладач, як це часом буває. Досягти цього можна шляхом надання навчальній діяльності студентів колективного характеру.

Теорія колективного навчання органічно вписується у таку форму організації освітнього процесу у вищій школі, як практичні заняття, які значною мірою забезпечують відпрацювання умінь і навичок, розвиток логічного мислення, вміння аналізувати явища, узагальнювати факти, сприяють регулярній і планомірній самостійній роботі у процесі вивчення певного курсу [22, с. 187].

Вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у ЗВО відбувається у формі практичних занять, провідною дидактичною метою яких є формування у студентів професійних умінь і навичок практичних дій, необхідних спеціалістам для виконання функціональних обов'язків та розвитку професійно-ділових якостей, що передбачено освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускника певного освітнього рівня [15, с. 110].

Цілком логічно, що, враховуючи специфіку предмету «Іноземна мова за професійним спрямуванням», колективне навчання може забезпечити необхідні умови для активізації пізнавальної й мовної діяльності кожного студента групи, надаючи можливість усвідомити, осмислити новий мовний матеріал, отримати достатню усну практику для формування необхідних умінь та навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній педагогічній літературі значну увагу приділяють питанню пошуку ефективних форм взаємодії тих, хто навчає, і тих, хто навчається. У цьому контексті важливого значення набуває вивчення форм організації навчальної діяльності, серед яких учені (В. І. Бондар, Т. А. Ільїна, М. М. Скаткін, В. М. Чайка) виокремили три основні форми: фронтальну, індивідуальну і

групову [3; 8; 11; 23]. Предметом дослідження багатьох науковців і педагогів (І. Д. Бех, Р. С. Гурін, В. К. Д'яченко та ін.) є колективна навчальна діяльність як одна з форм організації навчання [2; 7; 9]. Методичні аспекти проблеми колективної навчальної діяльності у процесі вивчення іноземної мови висвітлювали О. І. Вишневський, С. Ю. Ніколаєва, Л. С. Панова [4; 16; 17] та інші дослідники.

Мета статті – визначення найбільш дієвих форм взаємодії викладача і студентів в умовах колективної форми організації навчальної діяльності студентів під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Для досягнення мети і виконання поставлених у статті завдань використано такі методи педагогічного дослідження як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичного матеріалу і передового практичного педагогічного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. У пошуках ефективних шляхів оволодіння суспільним досвідом, засвоєння знань та дій особливого значення набуває форма організації навчальної діяльності студентів, яку варто розуміти як спеціально організовану діяльність викладача та студентів, що провадять в установленому порядку і визначеному режимі. Організаційну форму характеризують поєднання колективного та індивідуального навчання, різний ступінь самостійності студентів, різні способи керівництва викладача студентами [11, с. 347].

У навчальних посібниках з педагогіки і дидактики останніх років поряд з трьома загальновідомими формами організації навчальної діяльності (фронтальна, групова та індивідуальна) розглядають і *колективну навчальну діяльність*, яка стала однією із затребуваніших у сучасній середній і вищій школі.

Для того, щоб скласти більш повне уявлення про сутність колективної форми навчальної діяльності, проаналізуємо кілька визначень, наявних у педагогічній літературі.

Колектив (від лат. – збираючий) – соціальна спільність людей, об'єднаних на основі суспільно значущих цілей, спільних ціннісних орієнтацій, спільної діяльності і спілкування. Колективна навчальна діяльність – це безпосередня взаємодія учнів, об'єднаних суспільно значущими і суспільно оцінюваними цілями і мотивами діяльності, спрямованої на розв'язання колективом навчальних завдань [13, с. 2].

Термін «*колективне навчання*» запровадив В. К. Д'яченко. Науковець стверджує, що “колективна форма організації навчальних занять як системоутворювальний чинник усього навчального процесу відкриває об'єктивні можливості кожному учню (студенту) навчатися за здібностями, тобто просуватися вперед при вивченні програмового матеріалу своїм темпом. Таку форму навчання найбільш потребує сучасне демократичне суспільство” [9, с. 484].

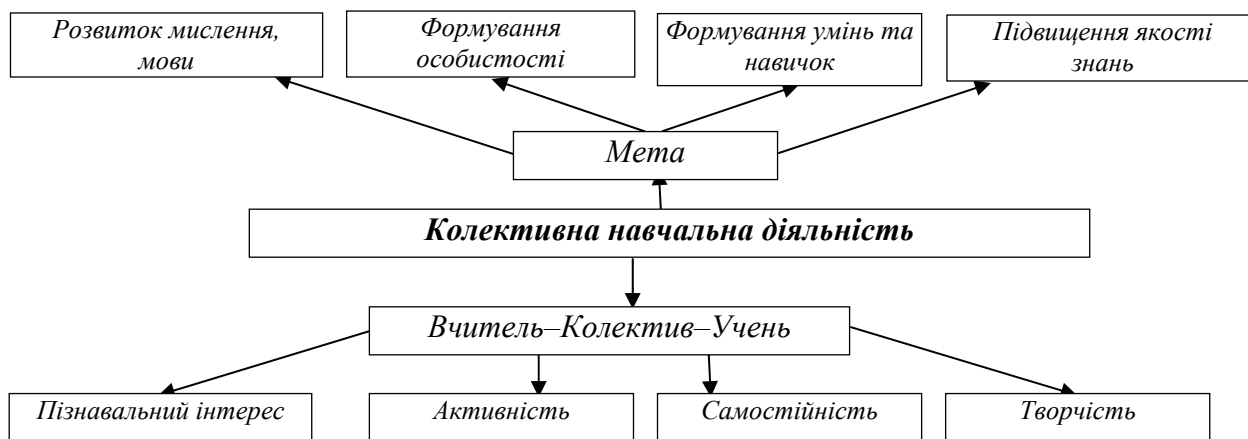
Колективний спосіб навчання – організаційна структура навчально-творчого процесу, в якій переважає форма організації навчання в парах змінного складу. Така форма організації надає можливість працювати колективно, співробітничати, і водночас забезпечує формування самостійного мислення, розвиток мови та інших індивідуальних здібностей учнів, одночасно підвищуючи якість знань, умінь та навичок [14].

Одним з провідних принципів навчання є принцип колективної взаємодії [17, с. 262] або співробітництва [7, с. 36], який ґрунтується на активній ролі учня у процесі формування вмінь та навичок. Він передбачає таку організацію освітнього процесу, за якої учні активно взаємодіють, обмінюються навчальною інформацією, що сприяє розширенню знань, вдосконаленню навичок та вмінь.

Колективна навчальна діяльність є одним із найважливіших чинників не лише формування особистості, а й забезпечення продуктивного характеру процесу пізнання в цілому. Вона спирається на джерела формування пізнавальних інтересів, активності, самостійності, творчості, розумових здібностей. Колективна навчальна діяльність передбачає замість традиційної

форми навчання «вчитель–учень» більш складне співвідношення «вчитель–колектив–учень».

Аналіз наукових джерел дав змогу репрезентувати поняття «колективна навчальна діяльність» у вигляді схеми (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Сутність поняття «колективна навчальна діяльність»

Отже, аналіз різних визначень колективної навчальної діяльності дає змогу зробити висновок про загальні риси, що визначають її трактування. Дослідники І. Д. Бех, О. І. Вишневський, Р. С. Гурін, В. К. Д’яченко, С. Ю. Ніколаєва, Л. С. Панова, М. М. Скаткін обґрунтовують, що для колективної навчальної діяльності характерні наявність загальної мети, спілкування між учасниками під час діяльності, велика ступінь пізнавального інтересу, самостійності, активності й творчості тих, хто навчається, порівняно з іншими формами організації навчання.

У дидактиці обґрунтовано ідеї про те, що колективні форми роботи є перспективними для навчання спілкування, оскільки вони охоплюють колективно-масове тренування в парах без змін або зі зміною партнерів (до прикладу, прийоми «шеренги», «карусель» чи «натовп») і в малих групах від трьох до п’яти учасників (до прикладу, самостійне синхронне виконання вправ учнями у двійках, трійках та ін.; хорове реплікування в режимі група – група, група – один учень, один учень – група) [19, с. 28].

Оскільки спілкування неможливе без взаємодії членів колективу, то саме колектив, а не лише особистість розглядають як суб’єкт суспільної

діяльності. Крім того, без колективної взаємодії неможливо розвинути такі необхідні для успішного навчання якості, як визначення цілей, планування, контроль і оцінка. Тож, з огляду на принцип колективної взаємодії, перевагу надають таким колективним формам навчальної діяльності як робота в групах, парах, командах, парах змішаного складу тощо.

Процес навчання – явище комунікативне, яке протікає в соціальній взаємодії між учителем та учнями, а також між самими учнями. Більшість дослідників ефективним способом залучення учнів до комунікативної діяльності вважають колективне навчання на уроці іноземної мови, під час якого учні активно й інтенсивно спілкуються один з одним, обмінюючись навчальною інформацією, що сприяє розширенню знань, вдосконаленню навичок та вмінь кожного учня. Між учасниками спілкування створюються оптимальні взаємодії і формуються характерні для колективу взаємини, а умовою успіху кожного є успіх інших членів колективу [17, с. 62]. В колективних формах виконання вправ особливої ваги набуває, окрім контролю вчителя, взаємоконтроль і взаємокорекція [4, с. 81].

Колективні форми роботи передбачають співпрацю учнів у парах, тріадах, малих групах тощо. У колективі учень набуває досвід вирішення комунікативних завдань, а саме: визначення проблеми, ідеї, обговорення плану спільних дій, розподіл відповідальності за їх реалізацію, аналізування досягнутих результатів, повідомлення про здобутки, поширення інформації. За колективних форм роботи учні долають психологічні бар'єри спілкування, у них знижується тривожний стан, страх помилок [16, с. 72].

На нашу думку, колективна форма навчання є найбільш дієвою щодо інших широковживаних форм організації навчальної діяльності у закладах вищої освіти, адже співпраця викладача і студентів, а також студентів один з одним є основою для успішного вирішення навчальних завдань. Робота у групах підвищує пізнавальну творчу активність студентів, їх статус у колективі, мотивацію, культуру дискусії, вчить демонструвати власний досвід і загальні навчальні вміння та навички.

Особливої важливості колективна форма навчання набуває у вивченні іноземної мови, принципова відмінність якої від інших навчальних предметів полягає в тому, що об'єктом її вивчення є мовна діяльність у рецептивних (аудіювання, читання) і продуктивних (говоріння, письмо) видах, а відмінною рисою іноземної мови однозначно вважається комунікативність [10, с. 12].

У закладах вищої освіти метою вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова (англійська) за професійним спрямуванням» на немовних спеціальностях є практичне оволодіння студентами іноземною мовою професійного спрямування, формування професійної іншомовної комунікативної компетенції для використання іноземної мови в різних сферах професійної діяльності, формування навичок читання іншомовних текстів за фахом і вміння передавати отриману з них інформацію в усній та писемній формах, розвиток уміння сприймати на слух іншомовну інформацію і вибудовувати мовленнєву поведінку в ситуаціях професійного спілкування. Основні завдання щодо вивчення цієї дисципліни полягають в оволодінні різними видами мовленнєвої діяльності: читанням (оглядовим, інформативним і глибинним) у роботі з літературою зі спеціальності, говорінням і аудіюванням в ситуаціях професійно-ділового та повсякденного спілкування з урахуванням соціокультурного та країнознавчого аспектів іноземної мови, а також письмовим мовленням з фахової тематики [20].

Під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням в умовах практичного заняття ми використовуємо різні *форми взаємодії* викладача і студентів залежно від етапу дидактичного циклу та змісту навчальної інформації, яка має різну складність та новизну: *діалог, полілог, творча співпраця, індивідуальна робота*. Ці форми взаємодії спрямовано на оволодіння способами здобуття знань та інтелектуальної праці, цілеспрямування пізнавальної діяльності, планування відповіді, вироблення умовиводів, формулювання висновків, застосування прийомів логічного мислення для перенесення знань у реальне життя.

Діалог (двостороння взаємодія) – форма усного мовлення, під час якого відбувається неперервний обмін висловлюваннями між двома чи кількома співрозмовниками [16, с. 147]. До прикладу, у процесі вивчення теми «Job Seeking» студентам факультету економіки та управління Східноєвропейського національного університету (СНУ) імені Лесі Українки можна запропонувати такий вид роботи: «Складіть діалог про те, з чого слід розпочинати пошук роботи в Україні, попередньо прослухавши поради фахівця щодо написання резюме і підготовки до співбесіди з роботодавцем у Великобританії і з'ясувавши за допомогою словника значення невідомих слів. На наступному занятті розіграйте підготовлені діалоги, виберіть найкращий діалог і поясніть свій вибір» [26, с. 73].

Полілог (багатостороння взаємодія) як метод активного навчання – дискусія або бесіда, в якій беруть участь кілька комунікантів, які мають власний погляд на обговорювану проблему. Учасники полілогу зазвичай дотримуються принципу відповідальності: кожен із них має знати те, про що говориться в будь-який відрізок розмови і забезпечувати можливість іншим мати це знання [18]. До прикладу, під час вивчення теми «States of Matter» студентам хімічного факультету СНУ імені Лесі Українки для обговорення пропонують цитату швейцарського психолога Карла Юнга про подібність зустрічі двох особистостей до взаємодії двох хімічних речовин: «The meeting of two personalities is like the contact of two chemical substances: if there is any reaction, both are transformed». Кожен студент повинен взяти участь в обговоренні цитати, прочитавши міркування двох інших студентів, висловивши своє розуміння поданої цитати і вислухавши думки інших студентів групи [1, с. 41].

Проведення діалогу чи полілогу вимагає від викладача гарного володіння предметом, а від студентів – напруження уваги, вміння слухати своїх одногрупників, пригадувати, узагальнювати, відповідати у будь-який момент, водночас стримуючи себе від виступу, коли не запитують, отже, високого рівня підготовки, активності і самостійності. На думку В. Бондаря,

організувати навчальний діалог не є легким завданням, тому що часто вчителю важко організувати не тільки евристичну, а й репродуктивну бесіду [3, с. 128].

Діалог і полілог, забезпечуючи формування вміння доводити власні гіпотези, думки, вести полеміку, сприяють переходу індивідуальної роботи студентів у роботу спільну, об'єднану єдиною метою. Використання діалогу й полілогу, окрім формування рефлексивного мислення партнерів і навчання культури дискусії, забезпечує творчу співпрацю в колективі, оскільки навчально-пізнавальна діяльність відбувається шляхом взаємодії тих, хто навчається і навчає.

Творчу співпрацю (взаємодія викладач-студент, студент-студент) вважають необхідною умовою навчання, вона має виражений емоційний характер і виявляється у спільних діях (навчальних, пізнавальних, пошукових). Вимога до викладача – прагнути забезпечити успіх як найважливіший чинник мотивації діяльності студентів. Взаємодія і співпраця між викладачем і студентами характеризується як психологічними (особливості спілкування, середовище й умови роботи, розвиток психологічний комфорт), так і педагогічними (рівень загальної культури та професійної підготовки педагога, засоби і методи, які застосовує у роботі) ознаками. Успішною умовою організації співтворчості викладача і студентів є створення атмосфери взаємної поваги і моральної рівності учасників: трансформація психологічної позиції викладача із «носія» інформації на консультанта й організатора процесу навчання, зміна позиції студента з «учнівства» на «партнерство» [6, с. 55].

Яскравим прикладом творчої співпраці викладача і студентів є виконання проектної роботи. За визначенням українського педагога М. М. Фіцули, метод проекту – це метод пошуку, така організація навчання, за якої здобуваються знання у процесі планування та виконання практичних завдань – проектів, що дає змогу тісно поєднувати теорію з практикою [21, с. 141].

Проект – це вид навчальної діяльності, в якій задіяно досвід, уяву, знання та величезне бажання поділитися ними з іншими. Проектна діяльність на заняттях з іноземної мови базується на новому розумінні взаємин викладача та студента. Роль викладача кардинально змінюється, він стає помічником, партнером, радником, який користується своїми навичками володіння інформацією, що допомагає знайти оптимальний метод та шлях вирішення поставленої проблеми [5]. До прикладу, під час вивчення теми «Organising Sports Events and Competitions» студентам факультету фізичної культури, спорту і здоров'я СНУ імені Лесі Українки пропонують виконати проект у формі презентації спортивної події світового значення. Для успішного виконання цього виду роботи групі надається план презентації і текст «The Wimbledon Tennis Championships» як зразок для ознайомлення зі структурою презентації. Студенти охоче збирають матеріал для презентації події, яка їх цікавить, потім оформлюють презентацію за допомогою плану, поданих фраз і речень, дотримуючись необхідних вказівок [24, с. 13–14]. Виконання такого завдання показало, що студенти набувають уміння та навички самостійно знаходити, аналізувати і застосовувати необхідну інформацію. У разі виконання групової проектною роботи студенти вчаться працювати в команді, відповідально ставитися до виконання своєї ділянки роботи, оцінювати результати своєї праці та робити особистий внесок у спільну справу.

Індивідуальна робота – це самостійна пізнавальна діяльність, спрямована на виконання індивідуального завдання, зміст якого враховує індивідуальні особливості студента, його інтереси, прагнення, потреби. Індивідуальна робота як вид самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів здійснюється на навчальному занятті або в позааудиторний час за завданням викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі [22, с. 203].

Проведений аналіз навчальних підручників і посібників для студентів немовних спеціальностей показав, що вони розраховані здебільшого на

виконання аудиторної роботи, яка передбачає виконання всією групою студентів однакового завдання в аудиторії і не містять вправ для індивідуальної роботи, які можна було б використовувати протягом заняття або під час самостійної роботи. Тому особливо важливим є розроблення різноманітних індивідуальних завдань відповідно до здібностей і рівня знань кожного студента. Такий підхід сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, формуванню професійно значущих знань і вмінь. Наприклад, для закріплення теми «Molecular Physics» студентам факультету інформаційних систем, фізики та математики СНУ імені Лесі Українки пропонується підготувати усну тему на вибір: а) Solids and their properties; б) Liquids and their properties; в) Gases and their properties [25, с. 34]. Такі завдання засвідчують, що кожен студент під час самостійної роботи може зосередитись на виконанні завдання, яке найбільше йому до вподоби, що значно підвищує не лише мовленнєву компетентність, а й мотивацію до вивчення іноземної мови.

Отже, проведений аналіз дав змогу висвітлити методичні аспекти поетапної організації форм взаємодії викладача та студентів в умовах колективної навчальної діяльності у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Перший етап – підготовчий: вибір та обговорення теми завдання, ознайомлення з новим мовленнєвим матеріалом, розроблення структури виконання завдання, обговорення кінцевого продукту та способу його презентації.

Другий етап – організаційний: збір інформації (робота з підручниками, посібниками, довідниками, словниками, веб-сайтами тощо), обговорення першої зібраної інформації у групах. Студенти повинні навчитися самостійно знаходити потрібну інформацію і в рідких випадках звертатися за допомогою до викладача, а також планувати свої дії і самостійно вирішувати, які матеріали їм знадобляться для виконання завдання.

Третій етап – коректувальний: обговорення способу оформлення завдання, його документування. На цьому етапі студентам пропонують також виготовити супровідні матеріали: постер, малюнки, фото за обраною темою.

Четвертий етап – інформаційний: презентація виконаного завдання. Під час презентації варто звернути увагу на композицію матеріалу, глибину вивчення теми, застосування знань з інших предметів, активність, характер спілкування та взаємодопомоги учасників, вміння відповідати на запитання, робити висновки, культуру мовлення.

П'ятий етап – підсумковий: обговорення і оцінювання виконаного завдання. Викладачеві варто відзначити не лише лінгвістичну правильність завдання, а також наскільки творчою й оригінальною є робота і як багато зусиль було докладено для її виконання.

Отже, колективна взаємодія і співпраця викладача та студента, викладача і групи студентів та студентів між собою є одним з найважливіших елементів методичної системи успішного навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Сутність такої взаємодії полягає у створенні системи якісно нових знань, які формуються на основі забезпечення умов продуктивного і осмисленого навчання у колективі.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що взаємодія викладача і студентів є основою навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти, продуктивність й результативність якої визначається рівнем співпраці тих, хто навчає, і тих, хто навчається. У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що виокремлені нами форми взаємодії викладача і студентів (діалог, полілог, творча співпраця, індивідуальна робота) є ефективними для формування знань, умінь і навичок під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Головне завдання полягає у тому, щоб навчити студентів систематично і послідовно використовувати їх у процесі навчального пізнання.

Підсумовуючи, зазначимо, що саме активне застосування колективної форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів робить привабливим впровадження у навчальний процес ЗВО таких форм взаємодії викладача і студентів як *діалог, полілог, творча співпраця, індивідуальна робота*. Використання цих форм взаємодії на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням дає змогу створити для кожного студента адекватне поле для ефективного навчання та саморозвитку, а також сформувати готовність студентів до партнерства у подальшій професійній діяльності, в якій переважатиме атмосфера співробітництва і підтримки.

Перспективами подальших досліджень вважаємо практичну перевірку вибору найбільш раціональних форм взаємодії викладача і студентів для кожної навчальної ситуації і пошук вдалого поєднання цих форм з різними методами і засобами навчання, що в кінцевому результаті забезпечить практичне оволодіння студентами іноземною мовою професійного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англійська мова з використанням словників для студентів хімічного факультету : навч. посіб. / В. В. Кирикилиця, О. П. Яциняк. Луцьк, 2016. 124 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості. Київ, 2003. 344 с.
3. Бондар В. І. Дидактика. Київ, 2005. 264 с.
4. Вишневський О. І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. Київ, 1989. 224 с.
5. Гончарова В. Б., Аносова Ю. П. Метод проектної діяльності на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ I-II р.а. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. Вип 3 (4). Одеса, 2013. С. 136–143.
6. Гричановська Т. М., Шинкаренко О. Г. Творча співпраця викладача і студента як необхідна умова навчання. Шляхи вдосконалення позааудиторної роботи студентів: матеріали VI Міжвузівської обласної методичної конференції (м. Суми, 24-25 квітня 2012 року). Суми, 2012. С. 55–57.
7. Гурін Р. С. Дидактика в схемах і таблицях. Одеса, 2008. 99 с.
8. Дидактика средней школы / под ред. М. Н. Скаткина. Москва, 1982. 319 с.
9. Дьяченко В. К. Новая дидактика. Москва, 2001. 496 с.
10. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва, 1991. 222 с.
11. Ильина Т. А. Педагогика. Москва, 1984. 496 с.
12. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. Москва, 1986. 100 с.
13. Колектив і особистість. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. матеріали онлайн. URL : https://pidruchniki.com/pedagogika/kolektiv_osobistist/
14. Колективний спосіб навчання. URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

15. Мачинська Н. І., Стельмах С. С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі. Львів, 2012. 180 с.
16. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підруч. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ, 2010. 328 с.
17. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. / кол. авт. під кер. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 1999. 320 с.
18. Організація діалогу як форми спілкування. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. матеріали онлайн. URL : https://pidruchniki.com/84449/dokumentoznavstvo/organizatsiya_dialogu_formi_spilkuvannya/
19. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах (освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр», «спеціаліст»): навчально-методичний посібник / уклад.: Соловей М. І., Ніколаєва С. Ю., Кудіна В. В., Спіцин Є. С., Демчук В. С. Київ, 2012. 176 с.
20. Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова (англійська) за професійним спрямуванням» підготовки бакалаврів, галузі знань 0401 Природничі науки, 0513 Хімічна технологія та інженерія, за напрямом підготовки 6.040101 Хімія, 6.051301 Хімічна технологія. Розробник: Кирикилиця В. В. Луцьк, 2017. 8 с.
21. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ, 2007. 559 с.
22. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи. Київ, 2010. 456 с.
23. Чайка В. М. Основи дидактики. Київ, 2011. 240 с.
24. English for the Students of Physical Culture, Sport and Health = Англійська мова для студентів фізичної культури, спорту та здоров'я : навч. посіб. / В. В. Кирикилиця, О. П. Яциняк. Луцьк, 2017. 132 с.
25. English for Students of Physics = Англійська мова для студентів фізичного ф-ту: навч.-метод. мат. / О. П. Яциняк, В. В. Кирикилиця, К. Л. Гончар, М. Р. Арцишевська. Луцьк, 2015. 140 с.
26. Johnson C. Intelligent Business. Person Education Limited, 2006. 176 p.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2018

Valentyna Kyrykyltsia. Forms of interaction between the teacher and the students in the process of profession-oriented foreign language study

This paper mainly presents the subject of the new advances and the best practices for foreign language study. The form of whole class learning is paid special attention among all of them. This form of organization of the educational process is widely applied at practical lessons in a higher educational institution.

Profound analysis of scientific pedagogical sources made it possible to claim that collective interaction and cooperation between the teacher and the student, the teacher and the group of students and the students with each other is one of the most important elements of the methodical system of the whole educational process and the basis of successful foreign language teaching, the productivity of which is determined by the level of cooperation between those who teach and those who study.

The objective of our research is to determine the most effective forms of interaction between the teacher and the students in the conditions of the whole class teaching in the process of Profession-Oriented Foreign Language Study.

The analyzed material made it possible to determine such forms of interaction between the teacher and the students as dialogue, polylog, creative cooperation, individual work. The emphasis is made on the importance of practical implementation of these forms in the process of Profession-Oriented Foreign Language Study as it will help to equip future specialists not only with a definite sum of fundamental theoretical knowledge but also with the ability to apply this knowledge in practice. It will also greatly contribute to the development of students' activity, creativity, independence, culture of discussion and will help to form students' readiness for partnership in further professional activities. The obtained results can be of help for foreign

language teachers when conducting classes or organizing independent work of the students of non-linguistic specialities.

Key words: *forms of interaction, Profession-Oriented Foreign Language Study, whole class learning, dialogue, polylog, creative cooperation, individual work*

REFERENCES

1. Kyrykulytsia V. V. & Yatsyniak O. P. (2016). Anhliiska mova z vykorystannaim slovnykiv dlia studentiv khimichnoho fakultetu: navchalnyi posibnyk [English with Dictionaries Use for the Students of Chemistry]. Lutsk, Ukraine: Vezha-druk, 124 s. ISBN 978-966-940-018-5 [in English].
2. Bekh I. D. (2003). Vykhovannia osobystosti: navchalno-metodychnyi posibnyk [Personality education]. Kyiv, Ukraine: Lybid, 344 s. [in Ukrainian].
3. Bondar V. I. (2005). Dydaktyka [Didactics]. Kyiv, Ukraine: Lybid, 264 s. [in Ukrainian].
4. Vyshnevskiy O. I. (1989). Diialnist uchniv na urotsi anhliiskoi movy: posibnyk dlia vchyteliv [Pupils' activity at a foreign language lesson]. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola, 224 s. [in Ukrainian].
5. Honcharova V. B. & Anosova Y. P. (2013). Metod proektnoi diialnosti na zaniattiakh inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam u VNZ I-II r.a. [Method of project activity at profession-oriented foreign language classes in higher educational establishments of I-II level]. Informatsiini tekhnolohii v osviti, nauksi ta na vyrobnytstvi: Zbirnyk naukovykh prats, 3 (4), S. 136–143 [in Ukrainian].
6. Hrychanovska T. M. & Shynkarenko O. H. Tvorchia spivpratsia vykladacha i studenta yak neobkhidna umova navchannia [Creative cooperation between the teacher and the student as a necessary condition for learning]. Shliakhy vdoskonalennia pozaaudytornoj roboty studentiv: materialy VI mizhvuzivskoi oblasnoi metodychnoi konferentsii 24-25 kvitnia 2012 roku, S. 55–57 [in Ukrainian].
7. Hurin R. S. (2008). Dydaktyka v skhemakh i tablytsiakh: navchalnyi posibnyk [Didactics in charts and tables]. Odesa, Ukraine: Feniks, 99 s. [in Ukrainian].
8. Skatkin M. N. (1982). Didaktika sriedniey shkoly: posobiye [Didactics of secondary school]. Moskva, Russia: Prosveshcheniye, 319 s. [in Russian].
9. Dyachenko V. K. (2004). Kolektivnyj sposob obucheniya [Whole class way of learning]. Moskva, Russia: Nar. Obrazovaniye, 496 s. [in Russian].
10. Zimniaya I. A. (1991). Psihologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole [Psychology of teaching foreign languages at school]. Moskva, Russia: Prosveshcheniye, 222 s. [in Russian].
11. Ilina T. A. (1984). Pedagogika: uchebnoye posobiye [Pedagogics]. Moskva, Russia: Prosveshcheniye, 496 s. [in Russian].
12. Kitaygorodskaya G. A. (1986). Metodicheskiye osnovy intensivnogo obucheniya inostrannym yazykam: monografiya [Methodical bases of intensive training in foreign languages]. Moskva, Russia: Izd-vo Mosk. Un-ta, 100 s. [in Russian].
13. Kolektiv i osobystist [Team and personality]. Retrieved from https://pidruchniki.com/pedagogika/kolektiv_osobystist/ [in Ukrainian].
14. Kolektivnyi sposib navchannia [Whole class way of learning]. Retrieved from <http://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].
15. Machynska N. I. & Stelmakh S. S. Suchasni formy orhanizatsii navchalnoho protsesu u vyschii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk [Modern forms of organization of educational process in a higher school]. Lviv, Ukraine: Lvivskiy derzh. un-tet vntr. Sprav, 180 s. [in Ukrainian].
16. Panova L S., Andriiko I. F. & Tezikova S. V. (2010). Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk [Methodology of

teaching foreign languages in general educational institutions]. Kyiv, Ukraine: VTs "Akademia", 328 s. [in Ukrainian].

17. Nikolaieva S. (1999). *Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk* [Methodology of teaching foreign languages in secondary educational institutions]. Kyiv, Ukraine: Lenvit, 320 s. [in Ukrainian].

18. Orhanizatsiia dialohu yak formy spilkuvannia [Organization of dialogue as a form of communication]. Retrieved from https://pidruchniki.com/84449/dokumentoznavstvo/organizatsiya_dialogu_formi_spilkuvannya/. [in Ukrainian].

19. Solovei M. I., Nikolaieva S. Y., Kudina V. V., Spitsyn Y. S. & Demchuk V. S. (2012). *Pedahohichna praktyka studentiv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Pedagogical practice of students in general educational institutions]. Kyiv, Ukraine: VAU-PRYNT, 176 s. [in Ukrainian].

20. Kyryklytsia V. V. (2017). *Prohrama navchalnoi dystsypliny «Inozemna mova (anhlijska) za profesijnym spriamuvanniam» pidhotovky bakalavriv* [Program of the discipline "Profession-Oriented Foreign language (English) Study at a bachelor's degree preparation]. Lutsk, Ukraine, 8 s. [in Ukrainian].

21. Fitsula M. M. (2007). *Pedagogika: navchalnyi posibnyk* [Pedagogics]. Kyiv, Ukraine: Akademydav, 559 s. [in Ukrainian].

22. Fitsula M. M. (2010). *Pedagogika vyshchoi shkoly: navchalnyi posibnyk* [Pedagogics of a higher school]. Kyiv, Ukraine: Akademydav, 456 s. [in Ukrainian].

23. Chaika V. M. (2011). *Osnovy dydaktyky: navchalnyi posibnyk* [Fundamentals of didactics]. Kyiv, Ukraine: Akademydav, 240 s. [in Ukrainian].

24. Kyryklytsia V. V. & Yatsyniak O. P. (2017). *Anhlijska mova dlia studentiv fakultetu fizychnoi kultury, sportu ta zdorovia: navchalnyi posibnyk* [English for the Students of Physical Culture, Sport and Health]. Lutsk, Ukraine: Vezha-druk, 132 s. [in English].

25. Yatsyniak O. P., Kyryklytsia V. V., Honchar K. L. & Artsyshevska M. R. (2015). *Anhlijska mova dlia studentiv fakultetu fizyky: navchalno-metodychni materialy* [English for the Students of Physics]. Lutsk, Ukraine: Vezha-druk, 140 s. [in English].

26. Johnson C. (2006). *Intelligent Business*. Pearson Education Limited: Longman, 176 p. [in English].